

प्रशासकीय अदालत

इजलास

श्री डिल्लीराज घिमिे ..... अध्यक्ष

श्री रीता मैनाली ..... सदस्य

श्री कृष्ण प्रसाद पूङ्ड्रेश्वर ..... सदस्य

फैसला

सम्बत् २०७६ सालको पु.वे.न. १/३

मुद्दा: बढुवा ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण, कंकीट पोल प्लान्ट अमलेखगंज, बारामा सहायक इन्जिनियर ६ तहमा प्राविधिक मेकानिकल पदमा कार्यरत रुद्रमान थेष्टको छोरा वर्ष ४९ को श्याम कुमार थेष्ट (कर्मचारी संकेत नं. ७९८९)..... १

पुनरावेदक

विरुद्ध

नेपाल विद्युत प्राधिकरण प्रधान कार्यालय काठमाडौं अन्तर्गत रहेका इलेक्ट्रो मेकानिकल डिजाइन महाशाखामा कार्यरत कर्मचारी हरिभजन वस्नेत (कर्मचारी संकेत नं. ८०७९)..... १

विपक्षी

प्रशासकीय अदालत ऐन, २०७६ को दफा ७(१) वमोजिम यस-अदालतमा दायर भएको प्रस्तुत मुद्दाको संभिस तथ्य र निर्णय यस प्रकार छ:

म पुनरावेदक मिति २०४८।६।३ मा विद्युत प्राधिकरणमा तह ५ मा सुपरभाइजर पदमा मेकानिकल समूह अन्तर्गत प्राविधिक सेवामा नियुक्ती भई मिति २०६०।१।८ मा तह ६ मेकानिकल समूह अन्तर्गत प्राविधिक सेवा सहायक इन्जिनियर पदमा बढुवा भई नेपाल विद्युत प्राधिकरण, कंकीटपोल प्लान्ट अमलेखगंज, बारामा कार्यरत रही इमान्दारीपूर्वक आफ्नो कर्तव्य र जिम्मेवारी निर्वाह गरी आएको कर्मचारी हुँ । म २०४२ सालमा एस.एल.सी. उत्तीर्ण भई २०४६ सालमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालीम परिषद् (Council for Technical Education and Vocational Training, Kathmandu Nepal) वाट ३ वर्षे कोर्स सेकेण्ड डिभिजनमा उत्तीर्ण भई आएको हुँ । उक्त उच्च माध्यमिक प्राविधिक शिक्षालय परिक्षावाट प्रदान गरेको प्राविधिकको प्रमाण-पत्र (Technician Certificate) लाई रा.प.अ. प्रथम श्रेणी प्राविधिक पदमा उम्मेदवार हुन पाउने भनी तत्कालिन लोक सेवा आयोगको निर्णय अनुसार उच्च माध्यमिक प्राविधिक शिक्षालय परिक्षालाई मान्यता दिई सम्बन्धित प्राविधिक विषयको राजपत्र अनेकित पदको लागि आवश्यक शैक्षिक योग्यता पुग्ने सिद्धान्त स्वीकृत गरी प्रमाण-पत्र तह सरह

समक्षता निर्धारण गर्ने गरी शिक्षा तथा संस्कृति मन्त्रालयलाई र प्राविधिक तथा व्यवसायीक शिक्षा निर्देशनालयलाई जानकारी गराई मान्यता प्रदेश गरिएको थियो । त्यसै गरी, त्रिभुवन युनिभर्सिटी अफिस अफ द रेकर्ड करिकुलम डेमलपमेन्ट सेन्टरबाट पनि समक्षता सर्टिफिकेट भनि मेकानिकल ट्रेनिङ सेन्टर, वालाजु काठमाडौंबाट 10 Class pass + 3 Years Diploma लाई समक्षता निर्धारण अनुसार Certificate in Engineering (only for employment) भनी मैले प्राप्त गरेको शैक्षिक योग्यतालाई प्रमाण-पत्र सरहको मान्यता प्राप्त भएको छ ।

विपक्षी पदपूर्ति समितिबाट मिति २०७६।३।१३ को गोरखापत्रमा प्रकाशित बहुवाको लागि आवेदन फाराम भर्ने सूचना अनुसार कार्यक्षमता मूल्यांकनद्वारा हुने बहुवा तर्फ प्रा.७/व.सु./२२ पद इन्जिनियर तह ७ प्राविधिक सेवा अन्तर्गत मेकानिकल समूहको पद संख्या १ मा म पुनरावेदकले पनि मैले प्राप्त गरेको शैक्षिक योग्यताको सम्बन्धमा स्पष्ट गरिएको लोक सेवा आयोगको मिति २०४५।४।१२ को पत्र र त्रिभुवन विश्वविद्यालयको समक्षता निर्धारण गरिएको 27 Nov.1989 को पत्र लगायत अन्य नेपाल विद्युत प्राधिकरण प्रधान कार्यालयमा सहायक इन्जिनियर तह ६ मा आफ्नो कर्तव्य र जिम्मेवारी निर्वाह गर्दै आएको हुनाले ७ तहमा बहुवाको लागि दरखास्त दिएको थिए । पदपूर्ति समितिबाट मिति २०७६।४।२६ मा निर्णय हुँदा कार्यक्षमताको मूल्याङ्कनको आधारबाट भनी मेरो शैक्षिक योग्यता, वापतको अद्वलाई अस्वीकार गरी म भन्दा ६ वर्ष कनिष्ठ विपक्षी हरिभजन वस्नेतलाई द३.२२ अङ्ग प्रदान गरी बहुवा गरी पदपूर्ति गर्ने गरी निर्णय भएकोमा उक्त निर्णय सच्चाई पुनः मूल्याङ्कन गरी मेरो नाम सिफारिस गरी पाउँ भनी पुनरावलोकन समिति, नेपाल विद्युत प्राधिकरण प्रधान कार्यालय समक्ष पुनरावलोकन गरी पाउन निवेदन दिएको थिए । तर बहुवा सूचना नं. २०७५।०७६ प्रा. ७/व.सु. २२, पद: इन्जिनियर, तह ७, सेवा: प्राविधिक समूह: मेकानिकल (पद संख्या: १) पदमा परेको उजुरी जिकिर सम्बन्धमा पदपूर्ति समितिबाट मिति २०७६।४।२६ को निर्णय बमोजिम प्रकाशित नामावलीमा कुनै परिवर्तन गरि रहनु परेन बहुवा सिफारिस नामावली कायमै रहने ठहर्छ भनी पुनरावलोकन समितिबाट मिति २०७६।९।१ मा निर्णय भएको छ । उक्त निर्णय गलत मनसाय सहित म उपर वदनियतपूर्ण ढंगबाट भएको छ ।

मलाई ७ तहमा बहुवा गरी पदपूर्ति गर्नु पर्नेमा पदपूर्ति समितिबाट मिति २०७६।४।२६ मा निर्णय गर्दा र पुनरावलोकन समितिबाट मिति २०७६।९।१ मा निर्णय गर्दा समेत मैले प्राप्त गरेको शैक्षिक योग्यतालाई मान्यता नदिई सो सम्बन्धमा कुनै कुरा निर्णयमा उल्लेख नगरी म भन्दा ६ वर्ष जुनियर हरिभजन वस्नेतलाई पदपूर्ति समितिबाट बहुवा गर्ने निर्णय एकाङ्कीपूर्ण ढंगले गरिनुको साथै अन्यायपूर्ण रहेको छ । कर्मचारी सेवा विनियमावलीको विनियम ४९ मा भएको व्यवस्था बमोजिम पदपूर्ति समितिले नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कर्मचारीलाई बहुवाको सिफारिस गर्दा कार्यक्षमताको आधारमा गरिनेछ र कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन गर्दा (क) कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन वापत - अधिकतम ४५ अङ्ग, (ख) जेष्ठता वापत अधिकतम २५ अङ्ग, (ग) न्यूनतम शैक्षिक योग्यता वापत अङ्ग ११.५ र (घ) भौगोलिक आधारमा वर्गीकृत क्षेत्रमा काम गरे वापत अधिकतम १५ अङ्ग प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । कार्यक्षमता मूल्याङ्कन हुँदा वरिष्ठ उम्मेदवारको मूल्याङ्कन अङ्ग स्वभाविक रूपमा बढी हुनुपर्ने हुन्छ । बहुवा हुने पद भन्दा एक तह मुनि हालको पद तह ६ मा मेरो कार्य अवधि १६ वर्ष हुन्छ भने विपक्षी हरिभजन वस्नेतको कार्य अवधि केवल १० वर्ष मात्र हुन्छ । यी कुराहरूको कुनै विवेचना नै नगरी गरिएको

३

निर्णय स्वतः त्रुटीपूर्ण रहेको छ । साथै, नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली २०६२ को अनुसूची-७ (ख) मा प्राविधिक सेवा मेकानिकल तह ७ मा बदुवा हुनको लागि मेकानिकल इन्जिनियरिङ विषयमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरेको भनी योग्यता निर्धारणमा मैले प्राप्त गरेको शैक्षिक प्रमाणपत्रलाई तत्कालिन श्री ५ को सरकार तथा त्रिभुवन विश्वविद्यालयले प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण सरहको मान्यता दिई सकेपछि सोको बेवास्ता गरी गलत मनसाय राखी बदुवाको लागि मेरो नाम सिफारिस नगरेको स्पष्ट देखिन्छ । उक्त व्यवस्थाको विपरित बदुवा गरिएका हरिभजन बस्नेतलाई ८३.२२ अड्ड प्रदान गरी बदनियतपूर्ण ढंगवाट बदुवा गरिएको छ । उक्त विनियमको व्यवस्था बमोजिम पनि मलाई ९६.५ अड्ड प्रदान गरी बदुवा समितिले सिफारिस गर्नु पर्नेमा गलत मनसायवाट एकाङ्गी ढंगवाट मलाई बदुवा नगर्ने गरी गरेको निर्णय त्रुटीपूर्ण रहेको छ । यसेगरी, विनियम ५० मा कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन, विनियम ४४ मा बदुवाको लागि उम्मेदवार हुन आवश्यक पर्ने सेवा अवधि विनियम ४६ मा बदुवा हुन आवश्यक न्यूनतम योग्यता समेत भएका कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ को परिच्छेद-६ मा भएको बदुवा सम्बन्धी व्यवस्थाको प्रतिकूल काम कारबाही भएको प्रष्ट हुन्छ । पदपूर्ति समिति र पुनरावलोकन समितिका काम कारबाही, निर्णयहरु मा प्रति पूर्वाधीरु रूपमा भएको हुँदा पदपूर्ति समितिको सिफारिस लगायत मैले दिएको पुनरावलोकनको निवेदन माथि गरिएको निर्णय न्यायिक मनको प्रयोग नभई आत्मगत रूपमा भएको हुँदा त्रुटीपूर्ण रहेकोले बदर गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७६।१०।५ मा पुनरावेदक श्याम कुमार श्रेष्ठले यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदन पत्र ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण, प्रधान कार्यालयको पदपूर्ति समितिवाट मिति २०७६।३।१३ मा प्रकाशित बदुवा आवेदन फारम भर्ने सूचनामा कर्मचारी सेवा, शर्त विनियमावली, २०७५ मा तोकिएको अवधि र अनुसूची-७ मा उल्लेख भएको योग्यता पुरेको भन्ने उल्लेख भएको तर पदपूर्ति समितिको मिति २०७६।४।२६ को बदुवा सिफारिस सूचनामा नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ (संशोधन सहित) बमोजिम भनी योग्यताकम सूची प्रकाशित भएको एवं पुनरावलोकन समितिले समेत विनियमावली, २०६२ बमोजिम नै निर्णय गरेको देखिएकोले कुन विनियमावली बमोजिम प्रस्तुत बदुवा सम्बन्धी कारबाही र निर्णय गरिएको हो सोको जवाफ नेपाल विद्युत प्राधिकरण, पदपूर्ति समितिवाट मगाउने भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७७।७।२७ को तथा पुनरावेदकले आफूले प्राप्त गरेको शैक्षिक योग्यता प्रमाणपत्र सरहको भएको र त्रिभुवन विश्वविद्यालयवाट समकक्षता समेत निर्धारण भएकोमा सातौं तहमा बदुवाको लागि आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता नपुगेको भनी पदपूर्ति समितिको मिति २०७६।४।२६ को निर्णय सदर गर्ने गरी पुनरावलोकन समितिले मिति २०७६।९।१ मा गरेको निर्णय त्रुटीपूर्ण भएको भनी लिएको जिकिर विचारणीय देखिंदा प्रशासकीय अदालत नियमावली, २०७३ को नियम द(३) बमोजिम विपक्षीलाई आफै वा कानून बमोजिमको प्रतिनिधि मार्फत लिखित प्रतिवाद सहित तथा पुनरावेदनपत्रमा विपक्षी नवनाइएका पदपूर्ति समिति र पुनरावलोकन समितिलाई प्रशासकीय अदालत ऐन, २०७६ को दफा ९(ग) बमोजिम लिखित प्रतिवाद सहित झिकाई आएपछि वा म्याद नाघेपछि नियमानुसार गरी पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७७।९।९ मा यस अदालतवाट भएको आदेश ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ (संशोधन सहित) को अनुसूची-७ मा मेकानिकल पद तह सातौंका लागि न्यूनतम शैक्षिक योग्यता नै प्रवेशिका परीक्षा पास गरी मेकानिकल इन्जिनियरिङ विषयमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण भएको हुनुपर्ने भनी तोकिएकोमा निवेदकको सो बमोजिम न्यूनतम

योग्यता नभएको र निजले बालाजु तालीम केन्द्रबाट ४ वर्षे डिप्लोमा गरेको प्रमाणपत्र पेश गरेको हुँदा कानूनले तोकेको योग्यता नै नभएको देखिए निजको बहुवा हुन नसकेको साथै नेपाल विद्युत प्राधिकरणको पदपूर्ति समितिको २९३ औ बैठकले पनि प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद् (CTEVT) र सो अन्तर्गत सशालित अन्य विभिन्न शिक्षण संस्थाहरुबाट लिएको प्रमाणपत्रहरुको वर्गीकरण गर्दै विभिन्न संस्थाहरुबाट लिएको डिप्लोमा इन इन्जिनियरिङलाई तह ६ को पदमा बहुवा हुनका लागि मात्र न्यूनतम योग्यता पुगेको भनी निर्णय गरेको सन्दर्भमा निजको पुनरावेदन जिकिर खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्योराको नेपाल विद्युत प्राधिकरण, पदपूर्ति समितिको लिखित प्रतिवाद ।

विपक्षी हरिभजन बस्नेत र यस अदालतबाट बुझिएका नेपाल विद्युत प्राधिकरण पुनरावलोकन समिति समेतले यस अदालतबाट मिति २०७७।९।९ मा जारी भएको म्याद मिति २०७७।९।१७ मा बुझी उक्त म्यादभित्र लिखित प्रतिवाद नगरी म्याद समेत गुजारी वसेको मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिन्छ ।

अदालतको ठहर

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी वस इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्रामा पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान अधिवक्ता श्री नगेन्द्र कुमार कार्कीले प्रस्तुत मुद्रामा पुनरावेदकको शैक्षिक योग्यतालाई नेपाल विद्युत प्राधिकरण, पदपूर्ति समितिले आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता नपुगेको भनी बहुवा सिफारिस नगरेको मिलेको छैन । पुनरावेदकसँग भएको योग्यतालाई लोक सेवा आयोगले राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणीका लागि योग्य मानेको तथा त्रिभुवन विश्वविद्यालयले समेत प्रमाणपत्र सरहको समक्षता प्रदान गरेको हुनाले पुनरावेदकसँग नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा शर्त विनियमावलीले तोके बमोजिमको योग्यता रहेको हुँदा हुँदै पुनरावेदकलाई बहुवा नगरी निजभन्दा कनिष्ठलाई गरेको बहुवा बदर हुनुपर्छ भनी वहस प्रस्तुत गर्नु भयो । विपक्षी बनाइएका हरिभजन बस्नेत म्यादभित्र लिखित प्रतिवाद सहित उपस्थित नभई म्याद गुजारी वसेको देखियो । नेपाल विद्युत प्राधिकरण, पदपूर्ति समिति र पुनरावलोकन समितिलाई अदालतबाट बुझिएकोमा पुनरावलोकन समितिले पनि म्याद गुजारी वसेको देखियो । पदपूर्ति समितिका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री शुसिल थापाले पुनरावेदकको योग्यतालाई कदर गरेर नै निज छैठौं तहसम्म पुग्न सफल हुनु भएको हो । सातौं तहका लागि कर्मचारी सेवा शर्त विनियमावलीले तोके बमोजिमको शैक्षिक योग्यता पुनरावेदकसँग नभएका कारण निजको बहुवा हुन नसकेको हो । अन्यथा निजलाई बहुवा नगर्नु पर्ने कुनै कारण वा मनसाय यसमा विद्यमान रहेको छैन । पुनरावेदकको जेष्ठतामा पनि कुनै विवाद छैन । शैक्षिक योग्यताको अभावमा निजको बहुवा हुन नसकेको हो । तसर्थ पुनरावेदनपत्र खारेज हुनुपर्छ भनी वहस प्रस्तुत गर्नु भयो । नेपाल विद्युत प्राधिकरणकै तर्फबाट रहनु भएका विद्वान अधिवक्ता श्री राजकुमार पोखरेलले पुनरावेदकसँग भएको प्रमाणपत्र शैक्षिक योग्यताको नभई शिप तालीमको रहेको र व्यावहारिक ज्ञान मात्रै पर्याप्त नहुने भएका कारण विनियमावलीमा सैद्धान्तिक ज्ञान अनिवार्य हुने गरी शैक्षिक योग्यता तोकिएको र पुनरावेदकसँग तोकिएको शैक्षिक योग्यता नभएको हुनाले बहुवा हुन नसक्नु भएको हो भनी वहस प्रस्तुत गर्नु भयो । प्रस्तुत मुद्राको मिसिल अध्ययन गरी दुवै पक्षका कानून व्यवसायीहरुले प्रस्तुत गर्नु भएको उपर्युक्त वहस जिकिर समेत सुनी निर्णय तर्फ विचार गर्दा, नेपाल विद्युत प्राधिकरण पदपूर्ति समितिले तह ७, इन्जिनियरिङ, प्राविधिक मेकानिकल समूहमा कार्यक्रमताद्वारा

हुने बदुवाका लागि पुनरावेदको शैक्षिक योग्यता नपुग्ने भनी मिति २०७६।४।२६ मा गरेको निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरी पुनरावलोकन समितिले मिति २०७६।९।१ मा गरेको निर्णय कानूनसम्मत छ वा छैन? बदर हुनुपर्ने हो होइन? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण पदपूर्ति समितिले कार्यक्रमतादारा हुने बदुवाका लागि तह ७, इन्जिनियरिङ, प्राविधिक मेकानिकल समूहमा पदपूर्तिका लागि मिति २०७६।३।१३ मा सूचना प्रकाशित गरी प्रक्रिया अगाडि बढाएको देखिन्छ। सो सूचनामा नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०७५ को अनुसूची-७ मा उल्लेख भए वमोजिम बदुवाको लागि तोकिएको न्यूनतम शैक्षिक योग्यता पुगेका उम्मेदवारहरूबाट दरखास्त आव्हान गरेको देखिन्छ। उक्त सूचना वमोजिम पुनरावेदकले आफूलाई योग्य ठानी दरखास्त पेश गरेको र पेश गरिएका सबै दरखास्तहरू उपर कारबाही प्रकृया अगाडी बढाउँदा पदपूर्ति समितिले पुनरावेदकको शैक्षिक योग्यता कर्मचारी सेवा विनियमावलीले तोके वमोजिमको नभएको हुंदा न्यूनतम शैक्षिक योग्यता नपुगेको भनी बदुवा नगरेको र सो उपर पुनरावेदकले पुनरावलोकन समितिको उक्त निर्णय उपर चित नुवडी यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदनपत्रमा पुनरावेदकले आफू २०४२ सालमा एस.एल.सी. उत्तीर्ण भई २०४६ सालमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालीम परिषद (Council for Technical Education and Vocational Training) बाट ३ वर्षे कोर्स उत्तीर्ण गरेको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको र सो प्रमाणपत्रलाई लोक सेवा आयोगले राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी प्राविधिक पदमा उम्मेदवार हुन पाउने भनी मान्यता दिएको तथा त्रिभुवन विश्वविद्यालयले समेत आफूले प्राप्त गरेको प्रमाणपत्रलाई Certificate in Engineering (Only for Employment) भनी समकक्षता प्रदान गरेको अवस्थामा विपक्षीहरूले मेरो शैक्षिक योग्यतालाई मान्यता नदिई आफूभन्दा कनिष्ठलाई बदुवा गरेको कार्य अन्यायपूर्ण भएकोले बदर गरी पाउँ भन्ने मुल्य जिकिर लिएको देखिन्छ।

अब प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा सर्वप्रथम नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावलीले इन्जिनियरिङ, प्राविधिक, मेकानिकल सातौं तहको लागि के कस्तो शैक्षिक योग्यता तोकेको रहेछ भन्ने सम्बन्धमा हेनुपर्ने देखियो। प्रस्तुत बदुवा प्रकृयाको लागि प्रकाशित सूचनामा कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०७५ ले तोके वमोजिमको शैक्षिक योग्यता भनिएको भए पनि सोही विनियमावलीको विनियम ६३(क) मा बदुवा सम्बन्धी व्यवस्था पहिलो संशोधन भएको मिति २०७६।९।१७ ले एक वर्ष पछि देखि मात्र लागू हुनेछ भन्ने व्यवस्था भएको देखिन्छ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा, शर्त विनियमावली, २०७५ मिति २०७६।२।३१ देखि लागू भएको र यसमा मिति २०७६।९।१७ मा पहिलो संशोधन भएको देखिन्छ। सो संशोधनले उक्त विनियमावलीमा विनियम ६३(क) थप गरी बदुवा सम्बन्धी शर्तमा परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्था गरेको पाइन्छ, जस अनुसार "विनियम ५३, ५४, ५७, ५८, ५९, ६१, ६२ र ६३ मा भएको व्यवस्था संशोधन भएको मितिले एक वर्ष पछि मात्र लागू हुनेछ" भन्ने उल्लेख छ। यस व्यवस्था अनुसार मिति २०७६।३।१३ मा दरखास्त आव्हान गरिएको प्रस्तुत बदुवाका सम्बन्धमा साथिकको व्यवस्था अर्थात कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ कै व्यवस्था लागू हुने देखिन आयो।

अब, उक्त विनियमावलीमा बदुवाको लागि के कस्तो शैक्षिक योग्यता तोकिएको रहेछ भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा, सो विनियमावलीको अनुसूची-७ मा तह ७, इन्जिनियरिङ पदका लागि मेकानिकल इन्जिनियरिङमा

४२

प्रविणता प्रमाणपत्र उत्तीर्ण भनी तोकेको पाइन्छ । तह ७ कै लागि कर्मचारी सेवा, शर्त विनियमावली, २०७५ ले मेकानिकल इन्जिनियरिङ विषयमा स्नातक उत्तीर्ण हुनु पर्ने भनी बढुवा हुनका लागि शैक्षिक योग्यता निर्धारण गरेको पाइन्छ ।

अब, पुनरावेदकको हकमा प्रस्तुत बढुवाको प्रयोजनका लागि कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ ले तोके वमोजिमको शैक्षिक योग्यता पुनरावेदकसँग छ वा छैन भन्ने सम्बन्धमा हेर्नु पर्ने देखिन्छ । कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ ले परिच्छेद-६ अन्तर्गत विनियम ४३ देखि ५३ सम्म बढुवा सम्बन्धी विभिन्न व्यवस्थाहरू गरेको पाइन्छ । विनियमावलीको विनियम ४४ (१) र (२) मा जेष्ठता तथा कार्य सम्पादन, कार्यक्षमता मूल्याङ्कन र आन्तरिक प्रतियोगितावाट हुने बढुवाको लागि उम्मेदवार हुन आवश्यक पर्ने न्यूनतम सेवा अवधि उल्लेख गरिएको छ । जस अनुसार, अधिकृत स्तर ६, ७, ८ र ९ को पदमा बढुवा हुनको लागि जुन पदको लागि उम्मेदवार हुने हो सो पद भन्दा एक तह मुनिको सम्बन्धित सेवा / समूह उपत्समूहको पदमा बढुवा फाराम भर्ने अन्तिम भितिमा तीन वर्ष स्थायी सेवा अवधि पुरा गरेको हुनु पर्ने भन्ने समेतको व्यवस्था रहेको देखिन्छ । महिला, आदिवासी/जनजाति, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र पिछडिएको जेवमा स्थायी वसोवास भएका कर्मचारीको उल्लिखित सेवा अवधिमा एक वर्ष कम सेवा अवधि भए पनि बढुवाको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार हुन सक्ने व्यवस्था पनि गरिएको पाइन्छ ।

त्यस्तै विनियम ४६ मा बढुवा हुन आवश्यक न्यूनतम योग्यता उल्लेख गरिएको पाइन्छ । जस अनुसार आन्तरिक प्रतियोगिता तथा कार्यक्षमताको आधारमा बढुवा हुन सम्बन्धित उम्मेदवारले अनुसूची-७ वमोजिम बढुवा हुने पदको लागि तोकिएको न्यूनतम योग्यता प्राप्त गरेको हुनु पर्नेछ भन्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ ।

यसमा, पुनरावेदक मिति २०४८।६।३ मा पाचौं तहमा नियुक्त भई मिति २०६०।१।८ मा छैठौं तहमा स्वतः बढुवा भएको देखिन्छ भने विपक्षी हरिभजन वस्नेत पुनरावेदक भन्दा जुनियर हुन् भन्ने कुरामा दुवै पक्षको सुख मिलेको हुनाले निजको जेष्ठतामा कुनै पनि विवाद देखिएन । अदालतवाट बुझिएका नेपाल विद्युत प्राधिकरणका तर्फबाट प्राप्त लिखित प्रतिवाद तथा प्राधिकरणको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान कानून व्यवसायीले पनि यस कुरामा विमती राख्नु भएको पाइदैन । अब पदपूर्ति समितिले पुनरावेदकसँग विनियमावलीले तोके वमोजिमको आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता नभएको भन्ने आधारमा बढुवा सिफारिस नगरेको र पदपूर्ति समितिको उक्त निर्णयलाई पुनरावलोकन समितिले सदर गरेको अवस्थामा पुनरावेदकसँग भएको शैक्षिक योग्यता विनियमावलीले तोके वमोजिमको शैक्षिक योग्यता हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा पुनरावेदकले यस अदालतमा पेश गरेको शैक्षिक योग्यता एस. एल. सी. पास तथा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालीम परिषद अन्तर्गत मेकानिकल ट्रेनिङ सेन्टर, वालाजुवाट तिन वर्षे डिप्लोमा कोर्स (General Mechanics) पुरा गरेको देखिन्छ । निजको शैक्षिक योग्यतालाई लोक सेवा आयोगले राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी प्राविधिक पदमा उम्मेदवार हुन पाउने भनी मान्यता दिएको मिसिल संलग्न कागजबाट देखिन आउँछ भने त्रिभुवन विश्वविद्यालय, करिकुलम डेभलपमेन्ट सेन्टरले समेत Certificate in Engineering (Only for Employment) भनी समकक्षता प्रदान गरेको देखिन्छ ।

पुनरावेदकको शैक्षिक योग्यता निर्धारण सम्बन्धमा यस अदालतवाट मिति २०७७।९।९ मा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद (CTEVT) लाई सोधी पठाउनु भन्ने आदेश भए वमोजिम यस

अदालतबाट लेखिएको पत्रको जवाफमा उक्त परिपदबाट प्राप्त च.नं.२०५५/१३, मिति २०७३।९।१९ गतेको पत्रमा "तत्कालीन अवस्थामा वालाजु टेक्निकल ट्रेनिङ सेन्टरले सञ्चालन गरेको Technician Certificate in Mechanical Engineering कार्यक्रमको लागि प्रवेश योग्यता कक्षा १० टेस्ट पास निर्धारण गरिएको, उक्त प्रमाणपत्रका आधारमा मात्र सम्बन्धित कार्यक्रममा स्नातक अध्ययन गर्न नमिल्ने र उक्त प्रमाणपत्रलाई आधार मानेर परिपदले Conversion Course को पनि व्यवस्था नगरेको" भन्ने व्यहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ ।

माथि उल्लेख भए वमोजिम प्रस्तुत बहुवाको हकमा आकर्षित हुने साविकको विनियमावली अर्थात् कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ मा प्रस्तुत पदमा बहुवा हुनका लागि के कस्तो शैक्षिक योग्यता तोकिएको छ, भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा सो विनियमावलीले प्रस्तुत बहुवाका लागि न्यूनतम शैक्षिक योग्यता "मेकानिकल इन्जिनियरिङ विषयमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण" हुनु पर्ने भनी तोकेको देखिन्छ ।

मिति २०६३।११।२९ मा वसेको पदपूर्ति समितिको २९३ औं बैठकले CTEVT लगायत अन्य विभिन्न शिक्षण संस्थाहरुबाट लिएको प्रमाणपत्रहरुको वर्गीकरण गरी कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ को विनियम १९(१) (घ) अनुसार तत् तत् संस्थाहरुबाट लिएका प्रमाणपत्रहरुलाई बहुवाको प्रयोजनका लागि मात्र मान्यता प्रदान गर्ने निर्णय गरेको मिसिलबाट देखिन्छ । जस अनुसार पुनरावेदकसँग भएको प्रमाणपत्रलाई तालीमको प्रमाणपत्र अर्थात् CTEVT बाट प्राप्त प्रमाणपत्रलाई तालीम मात्रै मात्रे गरी निर्णय भएको देखिन्छ र सो प्रमाणपत्रलाई 'सम्बन्धित सेवा/समूहको तह ६ को पदमा बहुवाको लागि न्यूनतम योग्यता पुगेको' मात्रे निर्णय गरेको पाइन्छ । उक्त निर्णयलाई समेत पुनरावेदकले स्वीकार गरेको नै देखिन्छ । पदपूर्ति समितिको मिति २०७६।४।२४ को निर्णयले पुनरावेदक लगायत अन्य ४ जना उम्मेदवारहरुको न्यूनतम शैक्षिक योग्यता नपुगेको भनी निर्णय गर्दा उक्त निर्णय अर्थात् २९३ औं बैठकको निर्णयलाई आधार लिएको पाइन्छ । पदपूर्ति समितिको उक्त निर्णय अर्थात् आफूलाई सम्भाव्य सूचीबाट हटाउने निर्णय उपरको उजुरीमा आफूसँग भएको प्रमाणपत्रलाई त्रिवि. तथा लोक सेवा आयोगले प्रमाणपत्र तह सरह मानेको हुनाले आफूलाई सम्भाव्य सूचीबाट हटाउने गरी गरेको पदपूर्ति समितिको निर्णय गैरकानुनी भएकोले बदर गरी पाउँ भनी माग गरे तापनि पुनरावलोकन समितिले निजसँग भएको योग्यतालाई शैक्षिक योग्यता नमानी आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यताको अभाव रहेकोले पदपूर्ति समितिले गरेको निर्णय मिलेकै देखिंदा सदर हुने भनी निर्णय गरेको देखिन्छ ।

अब, पुनरावेदकसँग भएको योग्यता कर्मचारी सेवा विनियमावलीले तोकेको योग्यता वमोजिमको हो कि होइन भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा, पुनरावेदकसँग भएको शैक्षिक योग्यता एस.एल.सी. पास गरी ३ वर्षे डिप्लोमा कोर्स भन्ने रहेको र उक्त प्रमाणपत्रलाई त्रिभुवन विश्वविद्यालयले Certificate in Engineering (Only for Employment) भनेर समकक्षता प्रदान गरेको अवस्था देखिन्छ । उक्त प्रमाणपत्रलाई पुनरावेदकले अध्ययन गरेको वालाजु टेक्निकल ट्रेनिङ सेन्टरलाई आडिक शिक्षालयको मान्यता दिने नियामक संस्था प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद् (CTEVT) ले प्रमाणपत्र तह सरह पनि मानेको अवस्था देखिदैन ।

अब त्रिभुवन विश्वविद्यालयले प्रदान गरेको समकक्षतालाई यस सन्दर्भमा हेर्दा उक्त समकक्षतामा "प्रमाणपत्र सरह" मानिएको छ भने प्राधिकरणको कर्मचारी सेवा विनियमावलीले स्पष्ट रूपमा मेकानिकल

इन्जिनियरिङ विषयमा "प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण" भन्ने व्यवस्था गरको पाइन्छ । "प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण" भन्ने शब्दहरू पछि "वा सो सरह" भन्ने वाक्यांश विनियमावलीमा रहेको नदेखिंदा प्रस्तुत बदुवाका लागि पुनरावेदकले प्रमाणपत्र सरह भनी पेश गरेको शैक्षिक योग्यतालाई आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता हो भनी भन्न मिल्ने अवस्था देखिएन । यस सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट "तालीमहरूलाई माधिल्लो पदमा पदोन्नति हुनको लागि शैक्षिक योग्यता पुगेको आधार भन्न मिल्ने देखिदैन । ऐनले नै प्रमाणपत्र तहको शैक्षिक योग्यता भनी स्पष्ट रूपमा किटान गरेको अवस्थामा सो वमोजिमको शैक्षिक योग्यता हुनुपर्छ । शैक्षिक योग्यता भन्नाले मान्यताप्राप्त शैक्षिक संस्था वा विश्वविद्यालयले निर्धारित शैक्षिक तह उत्तीर्ण गरेपछि दिने उपाधी हो । शैक्षिक योग्यता अन्तर्गत विभिन्न तालीम केन्द्र वा संस्थाहरूले दिएको तालीम वा कुनै कर्मचारीको नोकरी अवधिलाई मान्न मिलैन" भन्न सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइन्छ (डोमी चौधरी विरुद्ध लोक सेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालय समेत मुद्दा : उत्प्रेषण समेत, ०७२-WO-०३४२) ।

CTEVT बाट प्राप्त पत्रमा पनि पुनरावेदकले प्राप्त गरेको प्रमाणपत्रका आधारमा स्नातक तह अध्ययन गर्न नमिल्ने उल्लेख गरेको, त्रिभुवन विश्वविद्यालयले पनि Certificate in Engineering (Only for employment) मात्र भने बाट उक्त प्रमाणपत्रका आधारमा स्नातक तह अध्ययन गर्न पाइने भन्न मिल्ने देखिएन । यस्तोमा Conversion Course पुरा गरेको अवस्थामा मात्र यस्तो प्रमाणपत्रले "प्रमाणपत्र तह सरह" उत्तीर्ण गरेको मान्यता पाउने देखिन्छ । यस सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भवानी कुमारी खतिवडा विरुद्ध बदुवा समिति, कृषि, भूमिसुधार व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, ने.का.प. २०७६ अङ्क २ नि.नं. १०२०५ रिटमा" Conversion Course पूरा गरी Academic Transcript प्राप्त गरेको अवस्थामा मात्र त्यसले प्रविणता प्रमाणपत्र वा सो सरहको मान्यता पाउन सक्ने देखिएकोमा यी रिट निवेदिकाले Conversion Course पूरा गरी Academic Transcript प्राप्त गरेको अवस्था समेत देखिदैन" भन्दै रिट निवेदिकाले पेश गरेको प्रमाणपत्र एस.एल.सी., टि.एस.एल.सी. (२९ महिने) र जे.टि.ए. (१वर्षे Technician Certificate) लाई प्रमाणपत्र वा सो सरहको शैक्षिक योग्यता मान्न इन्कार गरेको देखिन्छ । प्रस्तुत बदुवाका सम्बन्धमा हेदा नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ ले प्रष्ट रूपमा "प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण" हुनु पने गरी अनिवार्य र वाध्यात्मक शैक्षिक योग्यता तोकेको देखिन्छ । विनियमावलीमा "वा सो सरह" भन्ने वाक्यांश पनि उल्लेख नभएको अवस्थामा पुनरावेदकसंग भएको योग्यतालाई "प्रमाणपत्र तह सरह" मानी बदुवाको लागि आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता पुगेको भनी अर्थ गर्दा त्यसबाट परिमाणतः विधि निर्माताले गरेको शैक्षिक योग्यताको व्यवस्था नै संशोधन हुन जाने देखिन्छ । तसर्थ पुनरावेदकले आफूसँग विनियमावलीले तोकेको शैक्षिक योग्यता छदौछदै आफू भन्दा कनिष्ठलाई बदुवा गरेको मिलेन भनी लिएको जिकिर पुग्न सक्ने देखिएन ।

यसरी हेदा विधि निर्माताले तोकेको बदुवाको लागि आवश्यक शैक्षिक योग्यता पुनरावेदकसंग भएको देखिएन । विधि निर्माताले स्पष्ट रूपमा "प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण" भनी बदुवाका लागि शैक्षिक योग्यता तोकेको र सो व्यवस्थालाई पुनरावेदकले चुनौती नदिई स्वीकार गरी वसेको अवस्थामा निजको शैक्षिक योग्यतालाई सो वमोजिम शैक्षिक योग्यता मान्न मिल्ने देखिदैन । तसर्थ, नेपाल विद्युत प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावलीले सातौ तहमा बदुवाका लागि स्पष्ट रूपमा "प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण" भन्ने व्यवस्था गरेको र "वा सो सरह" भन्ने व्यवस्था समेत गरेको नदेखिंदा प्रस्तुत बदुवाका लागि

पुनरावेदकले पेश गरेको योग्यतालाई "आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता" मान्न मिल्ने अवस्था देखिएन । अतः पुनरावेदकको जिकिर पुग्न सक्ने देखिएन । नेपाल विद्युत प्राधिकरण पदपूर्ति समितिको मिति २०७६।४।२६ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदकलोकन समितिले मिति २०७६।९।१ मा गरेको निर्णय कानूनसम्मत नै देखिंदा सदर हुने ठहर्छ । यो फैसलाको जानकारी पुनरावेदक र विपक्षीहरू समेतलाई दिई दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गर्नु ।

रीता मैनाली

(रीता मैनाली)

सदस्य

उक्त रायमा सहमत क्षे

(कृष्ण श्रसाद पौडेल)

सदस्य

दिल्ली राज घिमिर

(दिल्ली राज घिमिर)

अध्यक्ष

ईति सम्वत् २०७७ साल फागुन १३ गते रोज ५ शुभम् ।